

Недопитанська С. М. (Одеса)

СИСТЕМНІ ОСНОВИ КЛАСИФІКАЦІЇ ЗАГАДОК

Велике значення у розвитку логічного мислення дошкільників відіграють загадки, які містять у собі низку порівняльних ознак і вимагають установити, про яку річ чи явище йдеться.

Загадки розвивають процес мислення дитини – аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення, доведення привчають до самостійності мислення.

При аналізі різних речей, які тотожні об'єкту і предмету, ми можемо опиратися на подвійне системне моделювання для виявлення істотних ознак тієї чи іншої речі.

Феномен подвійного системного моделювання розроблений в параметричній загальній теорії систем А. І. Уйомовим і його школою [2], [3], [4]. Подвійне системне моделювання означає, що будь-який об'єкт може бути представлений у вигляді двох подвійних одна одній системних моделей - 1) системною моделлю з атрибутивним концептом і реляційною структурою; 2) системною моделлю з реляційним концептом і атрибутивною структурою.

Перше лінгвістичне визначення системи (атрибутивне) А. І. Уйомовим позначається формулою $(IA) S_{ist} = df([a(*IA)]) I$ (1) [2, с. 37]. Структура системи тут «визначається через властивість t , якій повинно відповідати системоутворююче відношення a » [4, с. 208].

Друге визначення системи А. І. Уйомова (реляційне) формально буде мати вигляд: $(IA) S_{ist} = df t([(IA*)a])$ (2) [2, с. 42]. В цьому ви-

значенні бачимо, що системоутворююче відношення встановлене за властивостями об'єктів, що складають субстрат.

Отже, маємо два типи систем з атрибутивною структурою і реляційною структурою. Ці два положення доповнюють одне одного. Відмінність чи різниця між реляційною та атрибутивною структурою полягає в тому, що вони представляють собою різні види впорядкованості.

Розглянемо загадку: «Я кудись ходив із татом, звірів бачив там багато: мавпу, тигра, крокодила. А птахів там різних – сила. Слон водою нас облив. Де я був, куди ходив?» (зоопарк) [1, с. 8].

Проаналізуємо загадку: у ній вказано місце, де перебувають перелічені об'єкти, тобто задано системоутворююче відношення встановлене за властивостями об'єктів, що складають субстрат. Дана загадка є системою із реляційною структурою і атрибутивним концептом.

Розглянемо іншу загадку: «Довгий, зелений, добрий солоний. Добрий і сирий. Хто він такий? (огірок). [1, с. 36].

Досліджуючи хід наведеної гри, встановлюємо, що підбираючи зовнішні ознаки оточуючих предметів діти розв'язують проблему визначення поняття (кавун), тобто виконують логічну операцію підбору зовнішніх ознак поняття, що розкривають визначене поняття (огірок), а виходячи із подвійного моделювання, дана гра – система із атрибутивною структурою і реляційним концептом.

Розглянемо наступну загадку: «Два скельця, три дужки – на ніс і за вушка» (окуляри) [1, с. 31].

Аналізуючи дану загадку, бачимо, що вона складається із двох частин, – спочатку дається опис – ознаки предмета (маємо атрибутивну структуру), а потім вказується на відношення цього предмета до інших предметів - ніс, вушка (маємо реляційну структуру). Як бачимо, одночасно стикаємось із атрибутивною і реляційною структурою, які є доповнюючими одна одній, і сприяють повному системному явленню про загадуваний об'єкт.

На основі даного дослідження загадки по підборі зовнішніх ознак предмета можемо класифікувати як загадки на розкриття атрибутивної (опис – набір ознак) структури; загадки по підборі функціональних ознак можемо класифікувати як загадки на роз-

криття (встановлення) реляційної (ознаки по відношенню до інших предметів) структури; загадки із реляційною та атрибутивною структурами одночасно. Повне системне уявлення про річ можливе лише шляхом використання двох системних моделей, які є доповнюючими одна одній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гураш Л. В. Відгадай!: Загадки, прислів'я, приказки та скоромовки у дитяч. Садку / Гураш Л. В., Ключова Г. Г., Богущ А. М. – К.: Рад. Школа, 1981. -142 с.
2. Уемов А. Общая теория систем для гуманитариев / А. Уемов, И. Сараева И., А. Цофнас; [под общ. ред. А. И. Уемова.] – Варшава: Uniwersitas Rediviva, 2001. – 276 с.
3. Уемов А. И. Системные аспекты философского знания / А. И. Уемов – Одесса: Студия «Негоциант», 2000. – 160 с.
4. Уемов А. И. Системный подход и общая теория систем / А. И. Уемов. – М.: Мысль, 1978. – 272 с.